

Matias Vallés

Les reaccions a la mort de Walter Matthau han estat desproporcionades respecte de la popularitat de què va gaudir quan vivia, per damunt fins i tot de la seva indiscutible vàlua com a actor. Els obituaris mediàtics que va recollir varen ser superiors en ocasions als

que dos dies abans va aconseguir Vittorio Gassman, malgrat que l'actor nord-americà va cometre la indecadesa de morir en dissabte, cosa que va agafar a contrapeu les redaccions. Més encara, els encomis de l'italià varen estar embolcallats per un aire protocolari i previsible. La magnificació pòstuma es fa més interessant que no la vida i l'obra del protagonista de *Primera plana*, fins i tot més que no el fet de la seva desaparició física. Després de la mort de Peter Sellers –i el cit expressament per situar-lo en l'òrbita de Matthau– es va elaborar un llargmetratge amb restes de sèrie, *The trail of the Pink Panther*. En la mateixa línia, seria útil una producció amb retalls de Matthau, per entendre per què la seva desaparició ens ha dolgut tant.

No record ni una sola columna o apreciació de Matthau mentre va habitar entre nosaltres. Sempre vaig considerar que la meua passió per ell entrava en el negociat de vicis solitaris i inconfessables, com escoltar cançons de Nicola di Bari. Avui m'hauria de sentir satisfet que hagi guanyat per golejada a John Gielgud, però el miste-

ri al voltant de la seva sobrevaloració post mortem desborda qualsevol altra consideració. Si era tan important per a tanta de gent, ¿per què mai dos dels seus feligresos s'ho comentaven mútuament per excitar l'espurna, la propagació de la qual l'hauria convertir en un fenomen planetari? No abandonaré el full sense arriscar una hipòtesi. Si Walter Matthau va ser un actor de gènere, el brivall que va encarnar perennement –vegeu *En bandeja de plata*– no correspon a una època determinada, sinó que s'endinsa en la universalitat. El que ens subjuga a tants del seu personatge és la seva impavidesa davant la catàstrofe. Ningú el despintina, ni l'arribada d'un policia que ha descobert els seus trucs, ni compartir habitació amb un condemnat a mort a *Primera plana*. Tothom està preparat per guardar les formes fins a un moment abans que li comuniquen que ha perdut la batalla, que l'han despatxat, que no l'han votat. La força còmica de Matthau consisteix a mantenir aquesta sang freda una passa més enllà.

Se m'acuden més explicacions, però serien hormonals. L'aparició en pantalla de Matthau, com la de Max von Sydow, la de John i William Hurt, la de Jeff Goldblum, la de Michael Caine, la de Kevin Kline, la de Ralph Fiennes, provoquen una descàrrega en els nostres mecanismes de control metabòlic. Totes soles, i encara que la majoria de vegades no els hem sentit amb la seva veu original,

ens expliquen aquesta debilitat de tancar-nos en una caverna a les fosques, davant d'imatges de qualitat mitjana d'homes de mida real. I per als cinèfils, Matthau exerceix com a braç desarmat de Billy Wilder. Moltes vegades s'ha considerat aquest director com un cínic, quan ell precisament es dedicava a condemnar el cinisme ambiental, i hi oposava una restauració del "kinisme" cànid i primigeni de Diògenes, amb les seves rialles sarcàstiques i el seu refugi en la sensualitat. L'actor traspassat era una figura ideal per encarnar el prototipus de l'habitant embrutit del segle XX. Wilder ens ha colpejat sempre on més mal fa. Walter Matthau s'interposava entre el director i nosaltres, per aconseguir que aquells cops de puny fossin suportables. Va humanitzar la nostra caricatura, per això va ser un monstre. De Jack Lemmon ni me'n record. ■

